کرونا د اسلامی شریعت په رڼا کی:

د کورونا وایروس (کوویډ۱۹) په هکله تفصیلی فتوا

لیکنه : استاذ دکتور علی محیی الدین د مسلمانانو د

علماؤ د نړیوالی اتحادیې عمومی منشی

Ketabton.com

ژباړه : عبد الظاهر الأثری.

۱۳۹۸ / ۱۲/۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرونا د اسلامي شریعت په رڼا کې:

د کورونا وایروس (کووید۱۹) په هکله تفصیلي فتوا

لیکنه : استاذ دکتور علي محیی الدین د مسلمانانو د علماؤ د نړیوالي اتحادیی عمومی منشي

ژباړه : عبد الظاهر الأثری.

د نوي کورونا وایروس ، چې نړدې د ډیرو خلکو ژوند ګوابښي او په ډیره تیزۍ سره خپریږي د تعامل د حکم په هکله پوښتنې زیاتی شوي.

د دغې ناروغۍ د خپریدو څخه د خلاصون په موخه د جماتونو د تړلو، د جمعې او د جماعت د لمانځه د پریښودو څه حکم دی؟

او هغه کومې دعاګانې او چارې دي چې یو مسلمان یي په داسې وبایي ناروغیو کې تر سره کړي ؟

د محترم شیخ جواب په لاندې توګه دی:

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمین، وعلى آله وصحبه وبعد،

لمړی: داسې وباګانې او وایروس راتلل د الله تعالی د تقدیر برخه ده، او د الله تعالی په قدرت د قاطع دلایلو څخه یو دلیل دی تر څو هغه څوک چې الله تعالی یی هلاکول غواړي د الله تعالی په یو کوچني لښکر هلاک شي (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ).

په همدې توګه دا د الله تعالی خوښه ده چې هر څوک که مسلمان وي یا غیر مسلمان ورباندې مبتلا کړي، او الله تعالی پر داسې وباګانو ډیرو نورو ته درس ورکول غواړي، هغه مسلمان چې په داسې وباګانو صبر وکړي الله تعالی ورته د شهید اجر ورکوي، په صحیح البخاري کې حدیث شریف دی: أن عائشة ــ رضي الله عنها ـ سألت رسول الله صلى الله علیه وسلم عن الطاعون فأخبرها ..أنه كان عذاباً يبعثه الله على من يشاء، فجعله الله رحمة للمؤمنین "فلیس من عبد یقع الطاعون، فیمکث في بلده صابراً یعلم أنه لن یصیبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

إلا ما كتب الله له إلا كان له مثل أجر الشهيد"

(عائشې رضی الله تعالی عنها د نبي كريم ـ صلى الله عليه وسلم ـ څخه د طاعون) ـ وباء ـ په هكله پوښتنه وكړه : نبي كريم ـ صلى الله عليه وسلم ـ ورته وويل : بېشكه چې دا د الله تعالی عذاب و په هغه چا چې يې اراده وه رالیږلی و، الله تعالی د مؤمنانو لپاره رحمت كړ، هيڅ بنده مسلمان به نه وي چی دا طاعون ورته رسيږي او په خپل وطن كې پاتې شي ،صبر وكړي او دا يی باور وي چی د الله تعالی د تقدير نه پرته هیڅ شی ورته نه رسيږي مگر د داسې بنده لپاره به د شهيد اجر وي.)

دويم : اسلام په مونږ دوه كارونه لازموي:

۱ـ په الله تعالى باندې سم ايمان او باور درلودل، او دا چې هر څيز د الله تعالى د تقدير سره سم د الله تعالى په قدرت سرته رسيږي، او بله دا چې مونږ ته د الله تعالى څخه د مقرر څيز نه پرته هيڅ هم نه رسيږي (لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا).

۲ـ د اسبابو كارول چې په دې كې پرهيز، علاج ، د روغتيا لپاره ځان ساتنه او ټول هغه څه چې د روغتيا پالو له لورې لازم گڼل كيږي، په دې سره د حضرت عمر فاروق رضی الله تعالی عنه د موقف څرگندونه كوي، كله چې عمر فاروق رضى الله تعالى عنه پوه شو چې شام كې وباء خپره ده، د شام هيواد ته د ننوتلو څخه انكاري شو، ابو عبيده بن الجراح ورته وويل: ايا د الله تعالى د تقدير څخه تېښته كوي ؟ عمر فاروق رضى الله تعالى عنه وفرمايل: هو ، د الله تعالى د تقدير څخه د الله تعالى تقدير ته تښتو.

او همدا د تلې د دواړو طرفينو د برابرښت پوهه ده، يعني د تلې ښي اړخ كې بايد په الله تعالى د ايمان عقيده وي، او د تلې په چپ اړخ كې د مشروع وسايلو كارول وي، ځكه الله تعالى د همدې وسايلو د كارولو امر كړی دی.

دريم : د طاعون ناروغي معلومه ده ، چې د وباء څخه عموميت لري ، د لغت علماء داسې وايی چې: وباء طاعون ته ويل كيږي، او دا هر هغه عام مرض دی چې د يوې سيمې خلكو باندې راځي.

څلورم: شک نشته چې دا وباء گاني عذاب دی ، بلكه الله تعالى ورته (رجز) ويلی او دا كلمه په قرانكريم كې لس وارې په عامو او سختو دنياوي او اخروي عذابونو په معنى

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلی ده.

خو د الله تعالی د سننو څخه یوه دا ده چې کله کله که د الله تعالی عذاب نازل شي نو یواځې ظالمانو ته نه بلکه نورو ته هم رسیږي، الله تعالی فرمايي: (وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً).

په همدې توګه د الله تعالی د سننو څخه دا هم ده چې کله وباء ګانی خپرې شي بیا نو د ظالم او کافر او مؤمن تر مینځ توپیر نه کوي ، خو په دې وخت کی په مؤمنانو واجب دي چې ټول هغه لازم اسباب چې په شرعي، عقلي او روغتیايي لحاظ غوښتنه کوي وکاروي.

پنځم: اسلام د وباء یا د وژونکي وایروسونو د ښکاره کیدو په وخت د یو سلسلې لاربښونو مراعات لازمي کړی دی:

1. خپله سیمه او ښار د روغتیا په خاطر پرينبودل ، یا کومه سیمه کې چې طاعون یا وباء راغلې د روغتیا په خاطر هلته نه ورتلل په صحیح مسلم شریف کې راغلي:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعُونُ آيَةُ الرِّجْزِ ابْتَلَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ نَاسًا مِنْ عِبَادِهِ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِ وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَفِرُّوا مِنْهُ”

ژباړه : نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمايلي: طاعون د سخت عذاب نښه ده، الله تعالی وربانديې ځيني خلک اخته کړي، که تاسې د کوم ځای د طاعون خبر واورئ هلته مه ورننوځئ، او کله که په هغه ځمکه طاعون راشي چې تاسې پکې یاست نو له دغه ځایه تېښته مه کوئ.

زمونږ پخوانیو علماؤ يادونه کړې چې د روغتیا په خاطر د خپلې سیمې څخه د ناروغۍ پر مهال د نه وتلو حکمت دا دی چې: ناروغي خپره نشي، نور خلک په دې ناروغۍ اخته نشي، تر څو هغوی ته د ضرر رسولو ګناه ورپه غاړه نشي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلی: " لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ"

ژباړه : نه به د بل څخه څوک متضرر کیږي او نه به چاته ضرر رسول کیږی.

بناء دا جایز نه ده چې څوک نورو ته په دین، بدن ، عقل، مال او یا په نورو شیانو کې د ضرر رسولو سبب شي، په همدې توګه مادي او معنوي دواړو اړخونو کې باید نورخلک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپل ضرر څخه وساتي، بلکې پخوانيو علماؤ د ساري ناروغيو د خپروني په تحريم ټينګار کړی دی.

اوهغه سيمه کې چې وباء خپره شوې، د نه ورتللوحکمت دا دی چې خپل نفس د هلاکت سره مخامخ نه کړي، يا د هلاکت سبب کيږي، ځکه چې د بدن او روغتيا ، او د عقل ساتنه د شريعت د مهمترينو مقاصدو څخه ده.

2. ـ هغه هوا چې په وبايی وايروسونو ککړه وي تنفس نکړئ، معنی دا چې کوم ناروغان چی په دې ناروغی اخته دي ورنږدې نشئ، البته صرف د علاج په خاطر ورنږدې کيدای شي هغه هم د لازم وسايلو د کارولو وروسته، ځکه نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايی: " وَفِرَّ مِنْ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنْ الْأَسَدِ" يعنی د هغه ناروغ څخه چې د جذام په وبايي ناروغی اخته دی داسې ځان وساته لکه ځرنګه د زمري څخه ځان ساتې، او د دې حديث شريف د " لَا عَدْوَى" يعني ناروغي بل چاته سرايت نه کوي، صحيح حديث سره کوم تناقض نشته

مطلب دا دی چې ناروغي د جاهليت د عقيدې په څير په خپل ذات او طبيعت سره بل چاته سرايت نه کوي، همدا د سمې او شرکي عقيدې معيار دی، البته د ساري ناروغيو څخه تېښته د اسبابو د کارولو په معنی ده چې الله تعالی يې د کارولو امر کړی دی ، د همدې معنی په سموالي دا بل حديث شريف هم ټينګار کوي " لَا يُورِدُ مُمْرِضٌ عَلَى مُصِحٍّ" يعنی په ناروغی اخته به روغانو ته نه ورځي.

3. احتياط او ځان ساتنه، او د هلاکت د اسبابو څخه ځان ژغورنه، اوټولې چارې الله تعالی ته سپارل، او په الله تعالی باورکول، پرته د سوچ فکر او هر ډول تشويش،

ابن اثير په خپل کتاب: الکامل فی التاريخ کی يادونه کړې: کله چی مسلمانان په عمواس نومي وباء مبتلاء شول، عمرو بن العاص روغ خلک غرونو ته د يو وخت لپاره و ويستل او په غرونو کی يی ډلې ډلې وويشل، او د يو بل سره د يو ځای کيدو څخه يی منع کړل، تر ډير وخته دا ډلې په غرونو کی پاتی شوې تر څو په ښارونو کی په ناروغی اخته ټول ناروغان شهيدان شول نو په غرونو کې پاتي ټولې ډلې ښارونو ته راستانه شوې، او همدا د هغه مهال روغتيايي ځان ساتنه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. په دې ډګر کې بله مهمه لاربښونه دا ده چې په هر چا د خپل ځان علاج واجب دی ، او په ټولنه او حکومت واجب دي چې د داسې ساري ناروغيو د علاج په خاطر خپل ټول امکانات په کار واچوي ، او هغه څوک چې د خپل ځان علاج نه کوي د ډیرو دلايلو له مخې ګناه ګار دی، د تفصیل لپاره زمونږ کتاب : فقه القضايات الطبية المعاصرة ته مراجعه وکړه.

5. د ناروغۍ اعلان، کله چې څوک پوهه شي چې په وباء اخته شوی، او یا دا چې د وباء په محیط کې يې شپې کړي خو د ځینی ضرورتونو په خاطر د وبایی محیط څخه را وتلی باید مسؤلین په خپل حال خبر کړي، که مسؤلین خبر نه کړي نو د دوه جرمونو مرتکب دی : یو جرم د ناروغۍ د پټولو، او بل جرم د ناروغې د انتقال لامل کیدلو او د ناروغۍ د خپرولو، هر څوک چې په دې ناروغۍ اخته کيږي دا يي د خپروني په ګناه کې برخه لري، حديث شريف کې راځي: " الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ". يعني حقيقي مسلمان هغه دی چې نورو مسلمانانو لپاره هغه څه خوښ کړي چې ځان لپاره يی خوښوي او څه چې د ځان لپاره بد بولي د نورو مسلمانانو لپاره هم بد وبولي.

شپږم: د ناروغيو خپريدلو څخه ډار :

اسلام د فطرت سره سم دين دی نو ځکه د دې ناروغيو څخه د ډاريدلو نه څوک نه منع کوي، البته په ناروغۍ مبتلاء بايد دا ايمان او باور ولري چې الله تعالی يواځې خالق دی او د هر څه لپاره الله تعالی اسباب پيدا کړي دي. بلکه د ناروغيو څخه ويره او ډار واجب دی.

حافظ مناوي وايی: د واجب ډار څخه یو دا ده چې څوک د جذام په ناروغۍ اخته وي ورڅخه و ويريږي تر څو پخپله په دغه ناروغيو اخته نشي. او همدا حديث شريف دی چې : "فِرَّ مِنْ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنْ الْأَسَدِ" نو د خپل نفس او جسم او خپلو ګټو او د بدن غړو، مالونو او عزتونو ساتل واجب دي. بل دليل چی د ناروغيو څخه د ډار او ويرې جواز نه بلکه وجوب معلوميږي د ابن ماجه روايت دی چی : { أَنَّهُ كَانَ فِي وَفْدِ ثَقِيفٍ رَجُلٌ مَجْذُومٌ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:" ارْجِعْ فَقَدْ بَايَعْنَاكَ"}.

يعني هغه د ثقيف قبيلې وفد چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د بيعت لپاره راغلی و

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو تن پکې په جذام ناروغۍ اخته و، پيغمبر عليه السلام ورته ځوک ور واستاوه چې ته ستون شه ستا بيعت تر سره شو.

د خوراک ځښاک په مورد کی د ځان ساتنې او احتياط په وجوب ډير دلايل دي او په ځانګړي ډول هغه احاديث چې د لوښو او ظروفو د پټولو په هکله راغلي دي، همدارنګه هغه احاديث چې هغې کې د علاج امر شوی يا هم د لاسونو او خولې د مينځلو امر شوی، په همدې توګه هغه احاديث چې په لارو، او ونو لاندې او عامه ځايونو کی د لوي او وړوکي قضاء حاجت څخه منع راغلی تر څو نور خلکو ته يی بدې اغيزې ونه رسيږي.

نو اسلام دين د داخلی او خارجی د پاکوالي او نظافت دين دی، الله تعالی فرمايی: (وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ) يعنی جامې او کالی دی پاک کړه، په همدې توګه الله تعالی فرمايی: (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) يعنی الله تعالی د توبه کوونکو او نظافت لرونکو سره مينه کوي.

همدا ده چې اسلام د اودس، غسل او د کورونو او د ميدانونو په نظافت او صفايی ټينګار کوي.

د دغه دلايلو څخه يو هم د ابو ذر رضی الله تعالی عنه حديث دی : عن أبي ذر رضى الله تعالى عنه: عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" عُرِضَتْ عَلَيَّ أَعْمَالُ أُمَّتِي حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِي مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الْأَذَى يُمَاطُ عَنْ الطَّرِيقِ وَوَجَدْتُ فِي مَسَاوِي أَعْمَالِهَا النُّخَاعَةَ تَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ لَا تُدْفَنُ"]

يعني: ابو ذر رضی الله عنه وايي چې نبي عليه السلام فرمايلی دي: ماته زما دامت نېک او بد اعمال را وړاندې شول، ما په نېکو اعمالوکي د لارې څخه د خزلو لرې کول هم ومیندل، او د بدو اعمالو تر مينځ مې هغه بلغم وليدل چې په مسجد کی ښکاره پراته و او چا وربandې خاورې هم نه وې اړولې.

اوم : د وباء له امله کوم کوم شيان پرېښودل جايز دي

شک نشته چې الله تعالی د شريعت اسلامي د مهمو مقاصدو څخه يو هم د دين او نفس ساتنه ياده کړې ده ، نو اصل دا ده چې د دين او نفس دواړو ساتنه وشي او تر مينځ يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعارض پيښ نشي پر مونږ د دواړو ساتنه واجب ده يعني بايد هم دين وساتو او هم خپل بدنونه او عقلونه، خو کله کله د دواړو ساتنې تر مينځ تعارض راځي چې دلته د الله تعالى په بندګانو لطف ، رحمت او مهرباني څرګنديږي، الله تعالى د ځينو عباداتو په پريښودو ببنښه کوي، لکه څرنګه چې د اکراه په حالت کې د کفر په کلمه نطق جواز لري، الله تعالى فرمايى: ☹ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ) يعني هغه څوک د الله تعالى د ګرفت څخه مستثنى دى چې د اکراه سره مخامخ شي خو زړه يې په ايمان مطمئن وي.

د دې ايت ورته نورو ايتونو څخه او د نبوي سيرت څخه دا لاس ته راځي چې ويره او خوف د فرائضو او واجباتو د پريښودو لپاره يو مقبول عذر دى البته کله چې په خپلوشرطونو برابر وي، د دې موضوع سره اړوند لاندېني شيان د يادونى وړ دي:

1- د لمونځ کونکو تر مينځ د وباء د خپريدو د ډار څخه د جمعې او د جمع لمونځ پريښودل

زمونږ فقهاؤ ويلي دي چې هغه ويره او ډار چې له کبله يې جمعه او د جمع لمونځ پريښودل کيږي په درې قسمه دى :

1- دا چې يو سړى د ځان په هلاکت و ډار شي يا د بدن ځينو برخو په تلف وډار شي يا وربانديې کوم تيرى کيږي ياهم د سختو وهلو خطر ولري، ياهم د اختطاف يا د بندي کيدو خطر سره مخامخ وي ، ياهم د ځناورو د حملې سره مخامخ کيږى، په دې ټولو حالاتو کى جامع جمات ته چى دغه خطرونه پکى وي پريښودل جواز لري.

2- دا چې يو څوک د جمعې يا د جماعت د لمونځ په تللو کى د مال د ضايع کيدو خطر سره مخامخ کيږي، بلکه که څوک د خپلې سورلى په هکله ويريږي چې ځناور يى وداړي هم جمعه او جماعت پريښودل جواز لري.

3- دا چې څوک د جمعي يا جماعت د تللو له کبله د خپل اهل او اولاد په هکله خطر ولري، مثلا د چا په کور کى يو ماشوم وي او داسې څوک نه وي چې د هغه ساتنه وکړي او يا دا سړى ويره لري که لمونځ په خاطر مسجد ته ولاړ شي يو نږدې انسان د مرستې پرته له مرګ سره مخامخ کيږي او ياهم د شهادت د کلمي د تلقين څخه محروميږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼ شمير دلايل شته چې د جمعې لپاره تګ هله واجب دی چې انسان ته نفس په رابطه کوم خطر متوجه نه وي همدارنګه اهل او مال ته يي هم خطر متوجه نه وي، دلايل په لاندې توګه دي:

1- (وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ) يعني الله پاک پر تاسي په دين کې کوم تنګسي نه ده لازمه کړې، بل آيت کې راځي:

2- (يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ) يعني الله تعالی پر تاسو د اسانی اراده لري او د سختی اراده نلري .

ابن قدامه وايي: د جمعې او د جماعت په پرېښودو خايف يعني د ډار او ويرې ښتن معذور بلل کيږي، نبي کريم صلى الله عليه وسلم فرمايي: " مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ اتِّبَاعِهِ عُذْرٌ قَالُوا: وَمَا الْعُذْرُ؟ قَالَ: خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ" يعني څوک چې اذان واوري او د اذان اجابت څخه کوم عذر نه وي منع کړي ، صحابه ؤ و فرمايل : عذر څه شي دی؟ نبي کريم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: د عذر څخه مراد ويره او ناروغي ده .

او خوف او ويره په درې قسمه ده:

1. په نفس ويره
2. په مال ويره
3. په اهل ويره

نو دغه ټولو دلايلو ته په پام سره د وباء ګانو لکه کرونا يا (کوفيد19)د خپريدو پر مهال د جمعې او جماعت لمونځونو ته نه حاضريدل جواز لري ځکه دا ويرونکې وباء ګانی بلل کيږي، خو په دې شرط چې ويره او ډار يقيني وي او صرف يو وهمی شايعه نه وي؛ ځکه د واجباتو پرېښودل تر هغه جواز نلري تر څو غالب ګمان نه وي راغلی، يا دولتي چارواکو امر نه وي کړی او ياهم د روغتيا اړوند لورو چې متخصصين وي غوښتنه نه وي کړي.

البته زما په آند د جامع جوماتونو تړل تر هغې جواز نلري تر څو وباء خپره شوي نه وي يا دولتي چارواکي يې د تړلو اوامر نه وي صادر کړي، د مکاتبو او مساجدو د تړلو لپاره معيار د حکومتي چارواکو يا د روغتيايی ادارو اوامر صادرېدل دي، که داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوامر صادر شي نو بیا په هغه سیمو کې چې د وباء د خپرویدو ویره وي باید مساجد او مکاتب وتړل شي، اما نورو سیمو کې باید جماتونه او مکاتب خلاص پاتي شي.

د وباء له امله د حج او عمرې ځنډیدل

زما د علم سره سم په تاریخ کې داسي پېښه نه ده ثبت شوې چې له کبله یي د حج مراسم په کلي ډول ځنډیدلي وي، البته د قرامطه ؤ له کبله څو کاله د حج مراسم ځنډیدلي چې دوی د کرغیرن حکومت په دوران کې د حج مراسم بند کړي و، او په ځیني نورو ښارونو کي د طاعون او د وباء له کبله هم بند شوی وو،

حافظ ابن کثیر په خپل مشهور کتاب البدایه والنهایة کې لیکلي دي، د ۳۵۷هـ کال په مشهورو پېښو کې د ماشري ناروغي په مکه مکرمه کی خپره شوه په پای کې ډیر خلک پکي مړه شول او په همدې کال د حاجیانو اوښان په لارو کې د زیاتي تندې له کبله مړه شول چې مکې مکرمې ته ډیر لږ شمیر کې ورسیدل او هغه هم اکثره یي د حج د فریضې د اداء کولو څخه وروسته مړه شول،

په کال 2009م کې کله چې د انفلونزا ((H1_N1ناروغي خپره شوه د حج د ځنډولو ځیني فتوګاني را ښکاره شوې، خو هغه مهال د سعودي حکومت موضوع د فقهي او طبي له اړخه وڅیړله او دې نتیجې ته ورسیدل چې د انلفونزا خطر باوري نه دی نو د حج د بندیدو اعلان یې ونکړ، خو بیا یې هم جدي قدمونه پورته کړل په علمي او فني لحاظ یې اجرآت سخت کړل او د بوډاګانو او ناروغانو راتلل یې منع کړل.

سږکال1441هـ چې د 2020م سره سمون خوري د سعودي حکومت د کورونا ناروغی له کبله عمره تر نا معلوم وخت پورې وځنډوله تر څو وقایوي اجرآت یې کړي وي.

په کال 1316هـ د حج د ځنډیدلو هڅه وشوه ځکه چې په هاغه وخت کی د کولیرا ناروغي د خپریدولو د فرانسوي استخباراتو له لورې اوازې شوې وې.

د حج د اداء کولو وخت د مستعمرې او اشغال شوي مسلمانانو لپاره ډیر خطرناک و؛ ځکه په عمومي توګه حاجیان به د علماء او مفکرینو او د اسلامي پوهنتون د داعیانو سره لیدنې کولې نو ځکه د فرانسي استخباراتو اوازه واچوله تر څو د مستعمرې مسلمانان و ډار کړي او حج ته ولاړ نشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سید محمد رشید رضا د مصر هیواد د موقف یادونه کړې او ويلي يې دي: په مصر کی د وزيرانو ځانګړی مجلس دائر شو تر څو د حاجيانو د حج څخه د منع کولو موضوع وڅيړي چې ګوا کي حاجيان به د حجاز څخه مصر ته وباء را انتقال کړي، خو دا چې حج د ديني ارکانو څخه يو رکن و او د ديني چارو سره يې اړه درلوده نو ځکه يی د وزيرانو مجلس پريکړه نه شوه کولای ترڅو چې يې د دينی علماؤ څخه فتوا او موافقه نه وي اخستی، نو ځکه د وزيرانو د مجلس مشر د مصر د قاضی ، شيخ ازهر، د مصر مفتي، شيخ عبد الرحمن النواوي، د حقانی مفتي، شيخ عبد القادر الرافعي او د علمي مجلس پخواني رئيس څخه وغوښتل تر څو مجلس کې ګډون وکړي ، کله چې يې مجلس کې ګډون وکړ او مجلس په خپريدو شو، د دې فتوا د ليکلو لپاره سره راټول شول تر څو يې د وزيرانو مجلس ته ولیږدي، فتوا يې په لانديني متن تحريرکړه: { الحمد لله وحده.. لم يذكر أحد من الأئمة من شرائط وجوب أداء الحج عدم وجود المرض العام في البلاد الحجازية، فوجود شيء منها فيها لا يمنع وجوب أدائه على المستطيع }

ژباړه : الحمد لله .. هيڅ يو امام د حج وجوب د اداء کولو لپاره د حجاز په سيمه کې د عامې ناروغی نه شتون شرط ذکر کړی نه دی ، نو که لږه ناروغي شتون هم ولري د توانمند لپاره د حج اداء کول نه منع کوي.

بناء که څوک د حج د اداء کولو اراده لري که څه هم مرض موجود وي توانمند کولای شي چې حج فريضی لپاره ولاړشي.

البته هغه شرعي نهي چې د وباء ځمکې ته د تللو څخه منع کوي، ورڅخه هغه حال مراد دی کله چې ورسره په مقابل کې يو قوي شی مخامخ نه وي او دلته ورسره د حج قوي فريضه مخامخ ده، او همدا موضوع زمونږ د علماء کرامو په خبرو کی شتون لري.

دا (مصری فتوا) فتوا په ۲ ذی الحجة کال ۱۳۱۶هـ کی وليکل شوه.

هذا والله أعلم،

والحمد لله رب العالمين

خو راجح نظر دا دی چې کله که وباء په يقيني توګه يا هم په غالب ګمان خپره شوي وي او د تجربه لرونکو او متخصصينو له خوا تائيد شوي وي چې ټول حاجيان يا ځينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاجيانو ته د ګنې ګوڼې له امله ناروغي رسيږي نود عمرې او د حج د اداء کولو مراسم په لنډمهاله توګه او د اړتيا سره سم منع کول جايز دي .

د فقهاؤ په اتفاق د لارې د ويرې په مهال د حج پرېښودل جايز دي، بلکه توامندي د لارې امن او امان پورې تړلې ده، نو څکه وبايي ناروغۍ د حج او عمرې د ځنډيدو لپاره يو مباح عذر بلل کيږي البته بايد د ناروغۍ څخه خوف او ويره په غالب ګمان شتون ولري، او د دې پريکړې کول د متخصصينو ډاکترانو مسؤليت دی، چې دځنډولو فرمان به د سعودي عرب د حکومت لخوا صادريږي.

خو که حج او عمرې ته تګ د سعودی حکومت لخوا منع نشي، نوحج ته تګ يا نه تګ پريکړه به بيا هغه هيواد ته سپارل کيږي چې وباء وريکې خپره شوې ده تر څو حج يا عمره وځنډوي او کنه. تر څو وباء يا طاعون نورو حاجيانو ته انتقال نکړي.

اتم : دعاء ګانې او الله تعالی ته عاجزي کول

د طبي علاج کولو سره سره مستحب ده چې هر مسلمان د وباء د خپريدو پر مهال لاندې دعاء ګانی ديرې ولولي:

• (قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)]

• (بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم) درې وارې يا هم ډير،

• (أعوذ بكلمات الله التامات من شرّ ما خلق)

• سورة الإخلاص درې وارې،

•المعوذتين درې وارې ،

• (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتي، وآمِنْ رَوْعَاتي، اللَّهمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَينِ يَدَيَّ، ومِنْ خَلْفي، وَعن يَميني، وعن شِمالي، ومِن فَوْقِي، وأعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحتي)

• (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)

• (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ)

• (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُنُونِ، وَالْجُذَامِ، وَمِنْ سَيِّئِ الأَسْقَامِ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

•د قرآن الکریم، اوذکر تسبیحات ډیر ډیر لوستل.

هذا والله أعلم

اول د رجب الخیر 1441هـ

ما دا لیکنه د قاری صیب اکمل احرار اللغمانی له وال څخه راخیستی...

چی اوس د مصر هیواد په الزهر پوهنتون کی خپلی اسلامی زده کړی پرمخ بیایی.

(زه انجینر فریدون دلسوز اللغمانی د لغمان پوهنتون د سیول انجینری محصل)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library